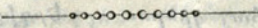

Որոնց պայտէն մեծադղորդ կը ցայտէ հո՛ւր, ամպ ու շանթ :
 Խուսմն ոսկեհիւս ծամերով իշխաններու գեռատի,
 Ձերդ ծրածան կը չողայ ու զերդ թարմվարդ կը ժրպտի,
 Կուգան՝ բոլորը կուգան կաղմեղ թափորն այդ մեծղի,
 Արքունականն ու կրդեր, միաքի մըշակն փոյթեռանդ,
 Վաստակաւսին ալ արդար մայր հողին ճօխ, արգաւանդ
 Արճեստաւորն ալ կուգայ, ծերն ու տղա՛քն արեգծին,
 Ամենն, ամենն ալ կուգան արքայական հանդէսին,
 Մինչ հայունին արիաջեր, կայտառ գեղջուկը դաշտին
 Ճամբու երկայնքն է կեցեր, ցախերու մէջն ու կախն :
 Ամենն, ամենն ալ կ'երթան մեծափարթամ հանդէսին,
 Կ'երթան, կ'երթան ամենն ալ, տէրն ու ծառան միասին,
 Փող ու թրմբուկ խնդագին եւ աղուածայն բամբիւս վին,
 Կ'երգեն շանթերն ու մըրրիկն իմաստութեան հայ ցեղին :
 Տաճարներու մըթաքող գըմբեմներուն տակ լըսին,
 Հայ ցեղն ամբողջ կը սօնէ այսօր Չատիկ մը կրրկին :
 Խորաններէն սրբատաշ աւետարանը միւս օր
 Պիտի կրրնար առ հայուն ճշմարտութիւն կենսածոր,
 Պիտ' թընդալին գըմբեթներն Աւետարանն հայատառ,
 Պիտ' երգըւէր այլուէն հայ հաւատքին սրբրակերտ,
 Պիտի ծաղկէր հայ հողին գիտակցութիւն թերթ առ թերթ
 Հայրենիքի դրախտական պուրակին մէջ կենսաւեա :
 Հայն պիտի զիր ունենար և զըպրութիւն բազմարուեստ,
 Ուր տոճիկ սիրան ու հողին, կեանքը պիտի բարախէր,
 Ուր միաքը հայ՝ կենսայորդ իր հուր տենջերը ապզէ,
 Վաղն անձանթ զիւզակներն մութ, մտքըւած անկիւնէն
 Լոյսի աղնիւ բեղմնաջան սահմիրանն'ը պիտ' ձօնեն,
 Վաղն ստրուկները հըլու՝ իմաստութեան գանձերէն
 Իշխաններու հաւատար ճօխ բաժիններ պիտ' առնեն,
 Տառանգանքի տակ ծըռած ո՛վ վըշտակո՛ծ հայորդի,
 Այսօր սօնն է քու Չատիկն, ուր ձերբաղերձ կ'ազատի
 Հայ ցեղն, հայ միաքն ու հայ կեանքն օտարութեան շըղ-
 թայէն :

2. ՅՈՒԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՏՕՆԸ Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Յ. ՄԵՂՍՏՈՒՆԻ

Քաղաքիս ազգ. Ս. Սահակեան Իտատի Վարժարանի կրթական պաշտօնէութեան նախաձեռնութեամբ՝ հայ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչ՝ համազգային յանձնախումբ մը կողմակերպից մեծ Յորեկնական աննախընթաց ամակատարութիւնը՝ ի յիշատակ հայ գրերու գիւտին

1500 և հայ սպագրութեան 400ամեայ զոյւթեան :
 Հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի օր (13 Հոկտ.) ժամը 1ին (ը.թ.) ազգային Ս. Սահակեան Վարժարանի սրահը՝ ուր փութացին ներկայ գանուիլ թիւով 800 հրաւիրուալ ազգայիններ :

Կը նախագահէր տեղւոյս առաջնորդական փոխանորդ՝ Տ. Մամբրէ քննչ. Թէփիկեան, որ Կաթողի ազգայիններու նւագախումբի մէկ նուագէն յետոյ՝ պատշաճ և սրաւառ առաջարկնով մը հանդէսը բացուած յայտարարեց:

Աղջկանց Վարժարանի երգիչ խումբին կողմէ սրտածօն մը կրգուեցաւ՝ «Պանծադէ՛ք, օն, Սահակ Մերոպ», որմէ վերջ բանախօսեց վարժարանիս տեսուչ՝ Տիար Գաղի՛ Օղանեանն՝ նիւթ՝ «Հայոց Գիրք»: Յիշեալն, ի միջի սլոց, պատմականօրէն վերլուծեց հիմնոս Հայերուն կարճեցեալ գրերուն խկուծիւնը, Մերոպեան գրերու ծագումը, անոնց մասին օտար բանասէր-ատուգարաններու կտրճիքը. շրջահայեաց ակնարկով մը պարզեց այլևայլ ազգերու գրերուն աստուածներու վերագրեալ ծագումը և այլն. անցու հայ գրերու փոփոխման-դարերային հորոյթի մէջ ու վերջապէս վեր վանեց անոնց գերը հայ եցեղեցական, քաղաքական ու զբաղան կեանքի մէջ. որպէս վերածննդի ազդակներ, ու միաժամանակ պանծացուց Հայ քարոզիչ-ուսուցչապետին՝ մտքի մշակին, հայ հովուապետ-եկեղեցականին՝ սրտի մշակին և զանոնք քաջակրող հայ աշխարհավար-թագաւորին արժանիքը:

Բ. խօսողն եղաւ հայ հովմէականներու տեղական ներկայացուցիչ՝ Գերոպօափե Յովսէփ Վ. Յօզունի, որ խրօխտ ու սրբաթումնոք շնչաաւորութեամբ մը խօսեցաւ նիւթ ունենալով՝ «Հայ գրին դերը՝ հայ ազգ. կեանքի մէջ»: Շեշտեց հայ գրերու կրկնակ առաքելութիւնը՝ նախ հայ կրօնական տեսակէտով՝ ի հնձուկս պարսիկներու և ապա՝ հայ քաղաքակրթական տեսակէտով՝ ի հնձուկս նեղամիտ յոյներուն: Ու վերջապէս հայ գոյութեան երբեակ տեսակէտներով մրակ զէնքն ըլլալու փառքը փնձակեցուց հայ ժանրամանր այլուքէնին:

Եւրօպական գեղեցիկ կտոր մը երգէնի վրայ նուագեց՝ Տիար Երուսնոք Փէյնիբեան:

Գ. բանախօսը՝ Հայ Բողոքականայ ներ-

կայացուցիչ՝ Վեր. Գէորգ Տէմիրճեան զբարաւոր բանախօսութիւն մը կարդաց «Ս. Մերոպ» ի մասին: Պարզաբանեց եւրօպական և ասիական քաղաքակրթութիւնը ընդօրս և հայկականը՝ յանձին իր Ա. ուսուցչապետին՝ Ս. Մերոպի: Մաղթեց որ իր գերեզմանին մէջ յուէա անմահ ու երիտասարդ Ս. Մերոպն ալ կարող ըլլայ — մեծն Ներսէսի նման — վեր բարձրացնելու իր ձեռքերը մեծ Մասիսի ամպածար բարձունքէն՝ աննիւտ ու արժարձիւտ համար հայ քաղաքակրթական ու նուիրական ճակատամարտը:

Աղջկանց երգիչ խումբը երգեց «Ողջոյն ընդ քեզ Հայաստանը». որմէ վերջ «Հայ Տպագրութեան» մասին խօսեցաւ Անաթոլիա Գոլէճի հայ բրոֆեսորներէն Տիար Վ. Յ. Յակոբեան: Յարգելի բանախօսը նկարագրեց տպագրութեան երախտաւոր դաշին՝ Կիւթէմպերկի մահարձանը իր շքրջաւայրով, վեր առաւ Մայանսի անշուք քաղաքացիին համաշխարհային քաղաքակրթական առաքելութիւնը, որով կուգար հայ աշխարհի ալ դուռը զարնել՝ լոյս աշխարհի բերելու իրեն յաջորդ Հայ Կիւթէմպերկեանէն՝ Մեղաւոր Յակոբը, Արգար և Գրիգոր զպիրները ու անոնց Հայ կիսամեռ կեանքին կենդանութեան զազանիքը սորվեցնելու համար:

Նուագախումբին մէկ նուագէն յետոյ՝ զբարաւոր բանախօսութիւն մը կարդաց Հայ Աղջկանց Վարժարանի անօրէնուհին՝ Տիկին Մարիամ Կիւլպէնկեան՝ նիւթ՝ «Հայ Կիւնը»:

Երգիչ խումբը քառածայն երգեց գողարիկ տաղ մը «Չարթիր սիրտ իմ վշահար»՝ որուն յաջորդեց Աղջկ. Վարժարանի աշակերտուհիներէն մէկուն արտասանութիւնը՝ «Գեղօն ի պատիւ հայ լիզուի»:

Ազգ. Ս. Սահակեան վարժարանի աւագ ուսուցիչներէն ալ՝ Մամիկոն Վարժապետեան բանաստեղծական ինքնադիր գեղօն մը կարդաց ի յիշատակ Հայ մտքի ու զրքի անմահ մշակներուն, և շատ լաւ կերպով պարզեց անոնց փառացուցական արժանիքը:

Վերջիններ բանախօսան ելաւ Գոյէծի հայ լեզուի ու գրականութեան բրոֆէսորը Տիար Գէորգ Կիւլեան, որ պանծացնելով Հայ մաքի ու սրտի մշտարեւ լուսաւորութեան հերոսներուն յաւէտ յիշատակելի արժանիքը՝ շեշտեց կրթական ֆոնտի մը նախաձեռնութիւնը՝ որուն համար հրամայողական անհրաժեշտութիւն մը կայ: (Սակայն՝ տարաբախտօրէն Յոբելյանական յանձ-

նախուժքը թերացաւ այդ բանացի առաջարկը գոյ ծաղրելու մէջ՝ հակառակ հանդիսականներու կատարեալ արամադրութեան):

Օրուան նախագահը՝ վերջին նուագի մը ունկնդրութենէն յետոյ՝ աւուր պատշաճի վերջաբանով մը վտակեց հանդէսը՝ ուրախ ազաւորութեան մը աակ թողնելով ունկնդիրը երկես հասարակութիւնը:

ԲԱՌ ՄԸՆ ԱԼ ՀԱՅ ՏԱՌԵՒՈՒ ԳԻՒՏԻՆ

ՅՈՎ. ԷՄ. ՆԱԶԵԱՆ

Հայ գրոց գիւտի հարիւրամիայ տարեգարծը տարիներ առաջ ածնուելու էր, պարտականը այնպէս բերին որ համազգայինք տարիէ մը սազին հոս հոն կը ածնեն: Մենք ներկայացուած առանով դիտելինք ածնել զլիսաւորաբար Հայոց ի քրիստոնէութիւն գործի ժ.Չ. հարիւրամիակը, որ այնքան սերտ կապակցութիւն ունի կոստանդինուան համաշխարհային ածնորու հետ, ինչպէս ակնարկեցինք: Բայց որովհետեւ համազգայնոց ածնին տեղւոյս մեր հասարակութիւնն ալ ձայնակցեցաւ, այսօր կ'արժէ որ արծագանք մըն ալ նոյն ձայնակցութեան իւր պաշտօնատեղիէն մեկնի:

հետեւողութեան մէջ սակայն՝ ընդօրինակելու, խրայնալու մեծ դիւրութիւն ունեցեր է հայը և զիտցեր է ինչպէս իր կրօնական ու ազգային սովորոթիներու մէջ, նոյնպէս մտային ու բարոյական զարգացմանը մէջ օտարին ցայտող գծերն ու գոյններն ընդօրինակել հայացնելով այն աստիճանի՝ որ յաճախ նորազոյն գաղափարներ ու զգացումներ իբրեւ հնաւանդ ժառանգութիւն մը ընտելացուցեր է անձին: Աւաղ, որ միշտ բարերար եղած չէ այս խրացումն և ո՛չ արեւնաչէն... Սակայն այս՝ Հայուն մեծ ձիրքն է եղած միշտ, լսած էք թէ երբ հայ անունը ամբողջ քաղաքականացեալ ազգերը կը շահագրգռէր կարեկցարար, եղան լրացրաներ որ հաշակեցին թէ այս ազգը հարիւր ազգի ձիրք սննդի: Համատուութեան գէմ է գոյցէ բաւացի ճշգրութեամբ առնուր ըսուածը, ստիպան կը հաստատէ մեր ըսածը թէ Հայը կարող է հարիւր և աւելի ազգերու ձիրքը ընդօրինակել, խրայնել: — Ասոր փաստ ըլլայ մեր լեզուն, որուն տառային կազմուածքն իսկ կուտայ անոր դիւրութիւն ամեն արտասանութեան: Աւրիշ լեզուներէն ոմանք միայն կոկորդային, ուրիշներ չլրթնային են, ոմանք միայն փափկածայն ու ներդաշնակ, ուրիշներ միայն յաղթ ու սրտանտձայն են: Հայ լեզուն ամեն տեսակէն է խտրարածայն ինքնութիւնն ու քողարանչիւն ներդաշնակութիւնն, գոռ զգրը-

Լեզուն ըստ Բլուտարիտի երկու ջղերով հաստատուած բերնի մէջ՝ մին ըզլողի, միւսն ալ սրտի հետ յարաբերութեան կը դնէ զայն. թողլով անոր ընտելացման արժէքը, այլաբանական իմաստով մեր պարագային կ'ուզեմ մերձեցունել: Կը նշանակէ այս թէ լեզուն սրտի ու մաքի թարգմանն ըլլալով, ազգային լեզու մը՝ ունէ ազգի մտայնութիւնն ու նկարագրին կը ցոյցանէ:

Մենք ազգային ստեղծիչ մտքէ աւելի հետեւող միտք ունեցեր ենք, մեր հին գրականութեան ամենաթանկագին ու կարեւոր մասը՝ թարգմանութիւնն է, թարգմանիչք եղած են մեր ականաւոր գրագէտներն: Այս

(1) Հայ-Վաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ արտասանուած]